

Martina Janíková: Vliv iregularity chování na přisuzování agence neživým objektům

Hodnocení oponenta

Ondřej Havlíček

Obsahové záležitosti

Téma, které autorka ve své diplomové práci zpracovává – vnímání a atribuce agence a intencionality - je velmi zajímavé a především vysoce aktuální v mezinárodním kontextu. Jde o téma teoreticky, konceptuálně i metodologicky velmi náročné. To je reflektováno i velkým množstvím referencí na kvalitní soudobé zdroje především v zahraničních recenzovaných časopisech. Velmi kladně hodnotím zaměření výzkumných otázek na jeden jasně vymezený a dobře experimentálně kontrolovatelný faktor potenciálně ovlivňující atribuci agence. Především hypotéza 4 je velmi zajímavá.

Teoretický úvod je obsáhlý a přehledný. Pokud bych měl najít, co by mu šlo vytknout, obsahuje pouze několik menších problémů daných komplexitou tématu a podobných zmatení vyskytujících se často v samotné literatuře věnující se tématu (např. konstatování na s. 18: „*Schopnost detekovat sama sebe jako aktéra je závislá na vnímaném pocitu agence (sense of agency).*“ je v jednom významu termínu „sense of agency“ truismem, ve druhém spornou hypotézou vyžadující podporu). Detailem je také nedostatečně jasná diskuse „negativity bias“ a predikovatelnosti na s. 31-32 (možná by stálo za to srovnat s podobnou širší tendencí považovat i lidské negativní činy za záměrné, viz Knobe effect).

Jádrem práce jsou však dvě experimentální studie. Jejich design hodnotím jako velmi dobrý a adekvátní kladeným výzkumným otázkám. Za jejich designem i provedením je znát nepochybné velké množství práce. Obě studie mají potenciál vést k dalším, v zahraniční literatuře publikovatelným experimentům. (První studie by mohla např. pomocí faktorové analýzy, většího množství participantů, typů stimulů a hodnotících otázek identifikovat uvažovaný konstrukt „agence“ a jeho vztah k vlastnostem stimulů. Druhá studie by mohla rozšířit primingová videa o faktory kauzality a cílesměrnosti, kde jeden tvar se pohybuje s cílem způsobit nějaký efekt a použít jiné metody měření temporálního bindingu.)

Diskuse studií a závěr, které lze považovat za nejdůležitější části jakékoli vědecké práce, by mohly být rozsáhlejší.

Formální záležitosti

Text: Práce je napsána dobrým odborným jazykem (pozitivně hodnotím vypořádání se s absencí českých termínů v mnoha případech) a zároveň velmi čtivě. Text je členěn přehledně. Práce se zdroji a citace literatury jsou velmi dobré. Abstrakt neobsahuje závěry práce.

Tabulky: Tabulka 3 nadbytečná vzhledem k textu, i u některých dalších tabulek by šlo zvážit, jaké údaje jsou důležité a jaké vypustit popř. přesunout do příloh.

Obrázky: Grafy jsou obtížně čitelné, malý font. Grafy 1-16 i 17-18 a 19-20 nemají jednotná měřítka na osách x a y, což činí porovnání grafů obtížnější. Grafy 17-20 nemají popsáno na ose x ani v legendě, jaká data jsou vlastně zobrazena, ani jednotky (např: „chyby reprodukce intervalů [ms]“). Bylo by pěkné zahrnout graf nebo tabulku zobrazující sumární popisné statistiky (např. průměr individuálních mediánů a konfidenční intervaly) pro všechny hodnocené atributy a podmínky, popř. chyby reprodukce intervalů u studie B. S. 60: Bylo by dobré uvést údaj o délce intervalu mezi stiskem klávesy způsobujícím rozjetí obrazce a jeho doputováním ke spínači. Délky stimulů (vč. délky tónu) by mohly být ilustrované v schématech Obr 7 a 8.

Statistika: Autorka demonstrovala značné znalosti různých statistických metod. Bohužel se však (stejně jako autor tohoto posudku ve své DP) dopustila chyby provádění inferenčních statistik na všech datapointech (měřeních), namísto jejich předešlé agregace (průměrem či častěji mediánem) pro každého participanta a kombinaci experimentálních podmínek a provádění testů na těchto zagregovaných datech. Ve většině případů tento korektní postup nejspíše nezmění závěry uvedených studií. Závěry o korelacích však nejspíše nebudou oprávněné. Také je vhodnější reportovat přesné p-hodnoty namísto např. $p < 0.05$, až do 0.001. „*Hodnocení iregulárního objektu jako nonkonformního signifikantně pozitivně korelovalo s hodnocením objektu jako živého ($r = -0,334, p < 0,01$)*“ (s. 56) Uvedena je ale negativní korelace. Na převrácené skórování i u dalších atributů je sice upozorněno v textu, ale je poněkud matoucí, bylo by vhodné ho překódovat.

Celkové hodnocení

Vzhledem k výše uvedeným důvodům, hodnotím práci celkově velmi kladně.

Otázky

Uvádíte, m.j., že „*Tyto výsledky prokázaly, že intencionální binding a explicitní pocit agence mohou být disociovány*“ (s.39). Co tedy podle Vás intencionální binding *primárně* měří? (Zajímá mě pouze vlastní názor autorky, protože ani v odborné literatuře ohledně toho nepanuje shoda)

Správně poukazujete na to, že explicitní hodnocení na škálách nemusí být ideální metodou (s. 36). Bylo by možné atribuci agence (nebo zaujmutí intencionálního postoje) iregulárně se pohybujícím objektům testovat nějak behaviorálně? (Jde o obtížnou otázku, pouze pro úvahu. V jakých ohledech se chováme k agentům jinak než k ne-agentům? Inspirací může být např. efekt „gaze cueing“ nebo zmíněná hra „Nenech se chytit“.)

Jak lze obecně interpretovat statisticky nesignifikantní výsledek? Jak s tím souvisí počet participantů? Jak velké efekty bylo možné očekávat?